

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Nauk o Zwierzętach
Zakład Hodowli Drobiu
ul. Ciszewskiego 8
02-786 Warszawa

Warszawa, 16.09.2014r.

Urząd Miasta Lublin
Dyrektor Wydziału Gospodarki Komunalnej
Pani mgr inż. Ludwika Stefańczuk

OPINIA

Dotyczy:

Wprowadzenia do Ogrodu Saskiego w Lublinie ptaków z gatunku paw zwyczajny *Pavo cristatus*

Szanowna Pani,

Pawie należą do rzędu grzebiących (*Galliformes*) i rodziny bażantowatych (*Phasianidae*). Do rodzaju *Pavo* zalicza się pawia indyjskiego (*Pavo cristatus*). Występowanie pawia (*Pavo cristatus*) w ogrodach i parkach było niegdyś bardzo popularne często również aby podkreślić przepych królewskich pałaców. Jako ptak starożytnych ogrodów, posłużył w malarstwie katakumbowym do przedstawienia piękna i świetności ogrodu rajskiego. Jego kolorowy tren ozdobiony wielką ilością oczu przypominał niebo usiane gwiazdami i wskazywał na wieczną szczęśliwość zbawionych. Pawie przy studni, pijące wodę życia, wyobrażały dusze w raju, a pijące z kielicha wskazywały na duchowe odrodzenie. Paw jest ptakiem ozdobnym. Kogut w upierzeniu godowym miewa tren ponad 2m długi, barwy złoto-zielonej i pawio-niebieskiej, szczególną ozdobą są pawie oczka. Z

powodu wspaniałego upierzenia zaczęto go hodować w ogrodach królewskich Indii, skąd się wywodzi. Paw jako ptak o wieloznacznej symbolice jest z jednej strony symbolem pychy i próżności, z drugiej zaś nieśmiertelności. W sztuce chrześcijańskiej występuje w roli symbolu nieśmiertelności i niezniszczalnej duszy.

Dzikie pawie żyją w stadach liczących po 30 – 40 osobników w Indiach. Z racji klimatu Polski osobniki dorosłe powinny być utrzymywane w dużych wolierach, częściowo lub całkowicie zadaszonych, w niewoli żyją nawet ponad 18 lat. Dla samca i dwóch samic zalecana powierzchnia to min. 40m² (najlepiej 10x10m, w tym miejsce na domek). Prawidłowa wentylacja pomieszczenia oraz dopływ świeżego powietrza, zapobiegają rozwojowi chorób układu oddechowego. Ściany woliery od strony południowo-zachodniej powinny być wykonane z siatki (o możliwie małych oczkach np. 2x2cm – w celu zabezpieczenia przed dostawaniem się do środka małych ptaków np. wróbli niosących zagrożenia epidemiologiczne), co zapewnia ptakom największą ilość światła słonecznego, także w okresie zimowym. Woliera może być również zbudowana z modułów.

Przykładowa woliera

Przykładowe siatki do budowy woliery

Dwie pozostałe zbudowane mogą być również z siatki lub drewna bądź innych jednolitych naturalnych materiałów, które będą chroniły przed deszczem i wiatrem. W takich warunkach zdrowe, dorosłe ptaki mogą przetrzymać, ponieważ odporne są na niskie temperatury. Dla zachowania całkowitego dobrostanu lub w przypadku, gdy stado jest osłabione, bądź zima wyjątkowo ostra, należy umożliwić im wejście do budynku z zamontowanym sztucznym źródłem światła. Podłoże woliery powinna stanowić nawieziona 5 – 10 cm warstwa czystego drobnego piasku. Umożliwia ona pawiom grzebanie oraz kąpiele piaskowe, zapewnia prawidłowy rozwój piór w trakcie pierzenia oraz utrzymanie właściwej higieny skóry. Ponadto na jasnym podłożu łatwo zauważyć nieprawidłowości w wyglądzie kału. Zaleca się systematyczne usuwanie pomiotu. W woliery powinno znajdować się miejsce wysypane drobnym żwirkiem, który jest pobierany przez ptaki i zapewnia prawidłową pracę żołądka mięśniowego.

Pokarm podaje się do czystego karmidła, umieszczonego na wysokości 15 – 20 cm. Małe dawki powodują, że jest on zawsze świeży i oczekiwany przez ptaki. Zaleca się podawanie czystej wody lub z dodatkiem witamin w podwieszanych poidłach. Zimą można zastosować poidła z podgrzewaczem, co zapewni stały dostęp do wody.

POIDLA

KARMIDŁA

Wysokość woliery powinna wynosić ok. 2,5 – 3 m, co umożliwia zamontowanie drewnianych grzęd również w budynku (w tym przypadku wykorzystanie naturalnej gałęzi drzewa w woliery). Umieszcza się je na różnych wysokościach, schodkowo, tak aby samiec, siedząc mógł swobodnie opuścić ogon. Gniazda (w okresie rozrodu) dla pawic wykonuje się z materiałów naturalnych (drewno, wiklina) i umieszcza w kącie woliery (coś rodzaju szałas). Należy wyścielić je wysuszoną słomą lub wiórami. Średnica wejścia do gniazda powinna być niewielka, aby uniemożliwić samcowi wchodzenie do środka. „Sufit” woliery może stanowić ta sama siatka metalowa lub łatwiejsza w montażu kopuły siatki z miękkiego włókna o oczkach ok. 3x3.

Pawie należą do ptaków wszystkożernych. W środowisku naturalnym dorosłe osobniki żywią się nasionami, roślinami i ich pączkami oraz pędami, jak również bezkręgowcami i małymi kręgowcami, owadami i ich larwami, nie odstraszą je nawet węże, które znajdują na polanach lub skraju lasów. W hodowli wolnowybiegowej większość ich diety stanowią zielonki traw soczystych i ziół (mniszek lekarski, krwawnik pospolity, pokrzywa) oraz owoce krzewów i drzew. Ważne znaczenie ma białko pochodzenia zwierzęcego, np.: jaszczurki, larwy owadów (np. mączniki), kokony jaj mrówczych, koniki pospolite. Zaleca się także podawanie zbilansowanych mieszanek paszowych przeznaczonych dla bażantów i indyków. Ptaki chętnie jedzą ziarna kukurydzy oraz nasiona słonecznika. Do ulubionego pokarmu zaliczany jest również twaróg, jednak jego nadmiar w diecie może prowadzić do wystąpienia skazy moczanowej. Zimą należy podawać pawiom duże ilości warzyw i owoców: marchew, buraki czerwone, kapustę pekińską, jabłka.

W hodowli wolnowybiegowej istotne znaczenie ma żywienie młodych osobników. Pisklęta tuż po wykluciu wykazują słabe zainteresowanie pokarmem. Zaleca się podawanie mieszanki, np. w formie kruszonki dla młodych bażantów bądź indyków. Chętnie jedzą gotowane i rozdrobnione jaja kurze, gotowany ryż i makaron oraz mączniki, zawierające dużą ilość białka. Podawanie żywych owadów zwiększa zainteresowanie pożywieniem oraz skłania pisklęta do większej aktywności i rywalizacji o pokarm. Prawidłowy i szybki wzrost młodych osobników zapewnia obecność krwawnika pospolitego i lucerny w diecie. Należy go bardzo drobno posiekać, ponieważ zbyt duże fragmenty mogą prowadzić do zatkania przewodu pokarmowego. Zaleca się podawanie pokarmu 2 – 3 razy dziennie, w jednym wyznaczonym miejscu w pobliżu promiennika ciepła.

Dwa razy w roku ptaki należy odrobaczyć. Preparaty zawierające chlorowodorek lewamizolu (np. Levamisol 4%, Vetoquinol Biowet) podaje się w postaci tabletek bezpośrednio do dzioba lub rozpuszcza się w wodzie. W celu oceny pracy układu pokarmowego powinno się obserwować ptaki podczas pobierania pokarmu oraz ich odchody. Prawidłowy kał jest barwy ciemnozielonej bądź czarnej i ma kształt stożka. Pomiot o innym zabarwieniu i konsystencji może świadczyć o zaburzeniach pracy układu pokarmowego.

Dla hodowców istotne znaczenie ma pozyskiwanie nowych osobników w stadzie. Samce dojrzałość płciową osiągają wraz z wykształceniem w pełni wybarwionego trenu, co przypada na trzeci rok ich życia. Natomiast samice są gotowe do rozrodu w wieku 2 lat.

Pawie są ptakami poligamicznymi, na jednego samca przypada od 2 do 5 samic. Pierwsze zachowania godowe pojawiają się wraz z nadejściem wiosny, na przełomie marca i

kwietnia. W tym okresie pawie często wydają charakterystyczne dźwięki oraz wyraźnie manifestują swoją pozycję w stadzie. Samiec, aby skłonić samicę do kopulacji adoruje ją i zachwyca trenem. Rozkłada go i ustawia prostopadle do płaszczyzny pośrodkowej ciała. Głowę ma uniesioną, dziób skierowany pionowo w dół i od czasu do czasu potrząsa piórami trenu, wydając dźwięki przypominające szum wiatru w suchych trzcinach. W momencie, gdy w bliskim sąsiedztwie pojawia się pawica wykonuje szybki, energiczny ruch i odwraca się w jej kierunku. Jednocześnie zaczyna potrząsać skrzydłami i tupać w miejscu. Taki pokaz trwa około 20 sekund, po czym samica odskakuje i oddala się. Samiec intensywnie tokuje rano i wieczorem, wydając przy tym charakterystyczne piskliwe dźwięki. Dźwięk ten przypomina wykrzykiwane wysokim głosem imię „Leon”, w Indiach tłumaczone jest słowami „Minh-ao” co znaczy „spadnie deszcz”. Jeżeli samica jest zainteresowana samcem porusza się wokół niego, sprawiając wrażenie obojętnej. W momencie, gdy zdecyduje się dopuścić samca do siebie przysiada na ziemię. Każde następne pokrycie jest poprzedzone zabieganiem o względy pawicy.

Składanie jaj rozpoczyna się pod koniec kwietnia lub na początku maja. Samice odłączają się od stada i poszukują odpowiedniego, zacisznego miejsca na przygotowanie gniazda. Zazwyczaj są to wysokie trawy, bądź rozgałęzione krzewy i drzewa. Dla hodowców najwygodniej jest, gdy pawica niesie się w gnieździe przygotowanym w wolierze. Po zniesieniu jaj samica zazwyczaj stara się je zamaskować pojedynczymi źdźbłami traw. Najczęściej składanie jaj odbywa się, co drugi dzień w godzinach popołudniowych bądź wieczornych. Pawice w naturalnym środowisku znoszą około 6 jaj. Wielkością są one zbliżone do jaj indyckich. Na białej skorupie mogą występować kremowe bądź jasnobrązowe plamki. Po pierwszej serii znoszenia jaj, przez okres około czterech tygodni, pawica odbudowuje zasoby energii, wapnia i innych składników odżywczych. Obecność adorującego samca powoduje rozpoczęcie kolejnego lęgu. Stąd też od jednej samicy można uzyskać nawet 20 jaj. Sezon rozrodczy kończy się w sierpniu. W tym czasie samce tracą wszystkie pióra z trenu (pierzą się) i zaprzestają adorowania samic. Okres ponownego pierzenia trwa do wczesnej wiosny. Jest on szczególnie trudny dla samców, ponieważ większość spożywanych składników odżywczych zostaje przeznaczona na budowę piór. W tym czasie ptaki są często osowiałe, apatyczne i niechętnie się poruszają. Dlatego też bardzo istotną rolę odgrywa prawidłowe żywienie i podawanie preparatów witaminowych oraz systematyczna obserwacja podopiecznych.

Wysiadywanie jaj trwa od 28 do 30 dni. Codziennie należy sprawdzać stan jaj oraz kondycję fizyczną samicy. Po tygodniu zaleca się światlenie jaj, aby wyeliminować niezapłodnione sztuki. Na dzień przed wykluciem słychać piski piskląt, które porozumiewają się między sobą. Wylęg młodych odbywa się niemalże jednocześnie. Należy pamiętać o usuwaniu z gniazda pustych skorupki, które mogą powodować uszkodzenia młodych ptaków. Po wykuciu pisklęta powinny pozostać pod indyczką do momentu całkowitego wyschnięcia. Na uwagę zasługuje fakt, że młode pawie nie wykazują zainteresowania „przybraną matką”. Wydostają się z gniazda, nie reagując na wydawane przez indyczkę dźwięki i zachowania rodzicielskie. Po wyschnięciu cały lęg należy przenieść do przygotowanej wcześniej skrzyni, nad którą znajduje się sztuczne źródło ciepła. Temperatura powietrza powinna wynosić 26 – 28°C. Promiennik ciepła powinien być umieszczony na takiej wysokości, aby młode nie dotykały do niego głowami. Po dwóch tygodniach w woliery należy umieścić grzędę. Młode ptaki chętnie na nie wskakują, co wpływa korzystnie na rozwój kości palców stopy.

W przypadku, gdy odchów przebiegał prawidłowo, dwumiesięczne ptaki należy przenieść do woliery. Można je odchowować wspólnie ze starszymi osobnikami. Takie postępowanie korzystnie wpływa na rozwój ptaków, jak również pozwala na wytwarzanie relacji społecznych ze starszymi osobnikami. Pomimo, że młode pawie mają już wykształcone mechanizmy termoregulacyjne zaleca się umieszczenie dodatkowego źródła ciepła w postaci lampy. Do stada wprowadza się ptaki z kolejnych lęgów, tak aby różnica wieku między nimi nie była większa niż miesiąc. Młode powinny być utrzymywane razem przez rok. Wiosną zaleca się wypuszczenie ptaków z woliery i dołączenie do dorosłych pawi. Zabieg ten należy przeprowadzać stopniowo, by nie doprowadzić do płoszenia ptaków.

Pisklęta lęgą się z częściowo opierzonymi skrzydłami. W ciągu 7 dni na głowie pojawia się zawiązek ozdobnego czuba. Wzrost i rozwój ptaków odbywa się stosunkowo szybko, gdyż należą one do zagniazdowników. Doświadczony hodowca u 6 tyg. osobników jest w stanie określić płeć. Dokonuje tego na podstawie barwy oraz wzorów występujących na piórach pokrywowych okolicy grzbietu i skrzydeł. U samca na chorągiewce, widoczne są ciemnobrązowe, a nawet czarne prążki biegnące prostopadle do stosiny. W przypadku samicy pióra mają barwę brązowo-kasztanową. Po 3. miesiącach od wyklucia, na szyi samca pojawiają się typowe, niebiesko-zielone pojedyncze pióra. U młodych pawi nie obserwuje się zachowań agresywnych, ani rywalizacji o pokarm.

Pawie są ptakami o bardzo rozbudowanych i złożonych relacjach społecznych, które obserwuje się już od momentu wyklucia. Osobniki wychowane w jednym lęgu na całe życie

pozostają ze sobą w bliskich relacjach. Pisklęta trzymają się razem w grupie, a po przeniesieniu do woliery wspólnie zajmują grzędy. Na dźwięk ostrzegawczy wydany przez jednego osobnika reagują wszystkie. Dorosłe samice chętnie podchodzą do woliery i szukają kontaktu z młodymi ptakami. Po roku odchowu, wiosną, wypuszcza się zeszłoroczny lęg na wolność, aby dołączył do stada dorosłego. Na ogół nie spotka się aktów agresji wobec młodych ptaków, a jedynie ciekawość osobników starszych. Młode zazwyczaj podążają za dorosłymi, ucząc się od nich różnych zachowań, w tym codziennego wchodzenia na noc do woliery.

Każdego poranka po wypuszczeniu pawie obchodzą granice swojego terytorium – odległość ok. 500 m od woliery. Stąd też odradza się zakładanie hodowli wolnowybiegowej w zwartej zabudowie oraz w pobliżu dróg publicznych, ponieważ ptaki te potrzebują naturalnej przestrzeni gwarantującej spokój. Każda grupa podąża wspólnie, jeżeli jeden osobnik oddali się zbyt daleko, rozpoczyna się nawoływanie, które trwa do momentu aż ptaki zejdą się ponownie razem. Pawie bardzo przywiązują się do swojego terytorium oraz występujących na nim zwierząt. Tolerują inne gatunki ptaków i ssaki, jednak wyraźnie zaznaczają swoją dominującą pozycję. Każdy nowo spotkany osobnik zostaje od razu „przywitany” przez pawie - poprzez pokaz siły. Krążąc po swoim terytorium ptaki doskonale go strzegą. W sytuacji pojawienia się obcego zwierzęcia, które może stanowić zagrożenie, wydają ostrzegawcze donośne krzyki i oddalają się na bezpieczną odległość. Pawie sprawnie latają, a zerwanie do lotu jednego osobnika powoduje często poderwanie całego stada (można temu zapobiec przycinając lotki 1 rzędu celem przyzwyczajenia do nowego otoczenia, a po okresie pierzenia odrosną im je ponownie). Należy zaznaczyć, że jest to również forma wspólnej zabawy i integracji osobników. Często przebywają wspólnie na drzewach bądź dachach domów. W tym czasie odpoczywają i pielęgnują pióra.

W literaturze opisywane są przypadki agresji pomiędzy samcami w trakcie godów. Jednak w hodowli wolnowybiegowej nie spotyka się tego typu zachowań, ponieważ każdy ptak ma wystarczającą ilość miejsca i swobodę wyrażania własnych zachowań.

Istotne znaczenie w porozumiewaniu się stada odgrywają wydawane dźwięki. Można zidentyfikować, co najmniej 5 rodzajów, różniących się barwą i natężeniem. Cała gama odgłosów wydawana jest przez osobniki obu płci. Okrzyk samca w bezwietrzny dzień niesie się na odległość ponad dwóch kilometrów, co może być negatywnie odbierane przez osoby mieszkające w pobliżu. Doświadczony hodowca jest w stanie zidentyfikować znaczenie

poszczególnych sygnałów, co ułatwia opiekę, kontrolowanie położenia i zachowania się ptaków, nawet bez stałej obserwacji.

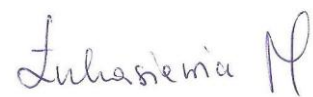
W chowie wolnowybiegowym ogromną rolę odgrywa zaufanie i przyzwyczajenie pawie do właściciela. Istotne jest, aby ptaki nie były straszone przez obcych ludzi czy zwierzęta. Pawie nie powinny nocować poza wolieryą, ponieważ zagrażają im drapieżniki. Ponadto zbyt częste pozostawianie ptaków bez kontroli może doprowadzić do ich zdziczenia. Najczęściej same wracają wieczorem do woliery i zajmują swoje grzędy. Zachowanie to można wzmacniać, stosując podawanie ptakom przysmaków lub włączając światło w woliery. Po miesiącu takiej praktyki pawie chętnie gromadzą się w woliery i czekają na właściciela. Należy zaznaczyć, że istotna jest pora zaganiania ptaków. O zmroku gorzej widzą, co może prowadzić do ich dezorientacji, niechęci do przemieszczania się, a w ostateczności do spłoszenia i zerwania do lotu.

Pawie szybko uczą się złych nawyków, jak np. odmowa powrotu do woliery, oddalanie się. Ważne jest, aby kontrolować ptaki i nie dopuszczać do tego typu zachowań. Jeżeli dojdzie do zbyt dużego oddalenia się grupy lub pojedynczego osobnika, należy je przegonić i natychmiast zmusić do powrotu. Zamykanie ptaków w woliery nie przynosi żadnych efektów, gdyż po kolejnym wypuszczeniu ptaki uciekają.

Reasumując stwierdzam, że wyznaczona wspólnie lokalizacja oraz przestrzeń Ogrodu Saskiego to idealne miejsce dla życia ptaków z gatunku paw (*Pavo cristatus*). W moim przekonaniu nie można wyobrazić sobie lepszej lokalizacji. Wprowadzenie pawie na teren Ogrodu Saskiego wpłynie korzystnie na rozwój kultury miasta Lublin, uatrakcyjni życie mieszkańców jak również w dobie życia wirtualnego wpłynie na uwrażliwienie młodego pokolenia przez kontakt z naturą i jej obserwację.

Podziwiam Państwa zaangażowanie i życzę powodzenia!

Z poważaniem

Dr inż. Monika Łukasiewicz